

ግንቦት 16 ቀን 2009 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳኝ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሠፋ

አመልካች፡-አቶ ገ/አያሱስ ሃይሉ አልቀረቡም

ተጠሪ፡-ዳዊት ልዑል አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ አፈጻጸምን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው በትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት በሽራ እንዳስላሴ ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው። በሥር ፍ/ቤት በተደረገው ክርክር አመልካች የአፈጻጸም ክላሽ ተጠሪ ደግሞ አፈጻጸም ተከሣሽ በመሆን ተከራክረዋል። አመልካች ለአፈጻጸም ችሎቱ ባቀረቡት አቤቱታ ተጠሪ በፍርድ ለአመልካች እንዲከፍሉ የተወሰነባቸውን ገንዘብ ለማስከፈል ተጠሪ ከአመልካች የገዟት የሰሌዳ ቁጥር ኮድ 03-46545 የሆነች መኪና በባለሙያ በተገመተው ብር 731426.05 / ሠባት መቶ ሠላሳ አንድ ሺህ አራት መቶ ሐያ ሥድሥት ብር ከዜሮ አምሥት ሣንቲም / በሐራጅ ተሸጣ የተጠሪ ዕዳ እንዲከፈል በማለት ለሁለት ተከታታይ ጊዜ ጨረታ የወጣ ቢሆንም መኪናዋ በጨረታ ያልተሸጠች መሆኑን፤ የመኪናዋ ግምት ከፍ ያለ እና የማይመጥናት ስለሆነ ልትጫረት ያልቻለች መሆኑን፤ ተጠሪ በመሠለው ዋጋ መኪናዋን ሸጦ እንዲሰጣቸው የጠየቁት ቢሆንም መኪናዋን ሸጦ ገንዘቡን ሊሰጣቸው ያልቻለ መሆኑን በመግለጽ በውሳኔው መሠረት በብር 430,000 / አራት መቶ ሠላሳ ሺህ / ሒሳብ የመኪናው ሥመሐብት ወደ ሥማቸው እንዲዛወርላቸው ወይም 3ኛ ጨረታ ከታዘዘ በጨረታው እንዲሳተፉ እንዲታዘዘላቸው ዳኝነት ጠይቀዋል።

ተጠሪ በሰጡት መልስ መኪናዎ እስካሁን የምትታወቀው በአመልካች ሥም መሆኑን፤ አመልካች መኪናዎን እንዳትሸጣት በማለት ማስጠንቀቂያ የሰጣቸው መሆኑን ፤ መኪናዎ በመንገድ ትራንስፖርት ግምት የወጣላት በመሆኑ አመልካች መኪናውን ወስደው ቀሪ ገንዘቡን እንዲመልሱልኝ ይታዘዝልኝ በማለት ተከራክረዋል። ፍ/ቤቱም የግራቀኙን ክርክር መርምሮ መኪናዎ ለሁለት ጊዜ ጨረታ ወጥቶ ልትሸጥ አልቻለችም፤ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 428/2 ሁለተኛ ጨረታ ወጥቶ ተጫራች ካልቀረበ የፍርድ ባለሙሉት ንብረቱን እንዲረከብ ትዕዛዝ የሚሰጥ መሆኑ ይደነግጋል፤ ለአመልካች ሊከፈል የሚገባው ጠቅላላ ገንዘብ ብር 446,098.57 / አራት መቶ አርባ ሥድሥት ሺህ ዘጠና ሥምንት ብር ከሐምሳ ሠባት ሣንቲም / በመሆኑ እና መኪናዎ የተገመተችው ብር 731,426.05 / ሠባት መቶ ሠላሳ አንድ ሺህ አራት መቶ ሐያ ሥድሥት ብር ከዜሮ አምሥት ሣንቲም / በመሆኑ አመልካች ልዩነቱን ብር 285,327.48 / ሁለት መቶ ሠማንያ አምሥት ሺህ ሦስት መቶ ሐያ ሠባት ብር ከአርባ ሥምንት ሣንቲም / ለተጠሪ ከከፈለ በኋላ መኪናዎን ይረከብ በማለት ትዕዛዝ ሰጥቷል። አመልካች በዚህ ትዕዛዝ ቅር በመሰኘት ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይግባኝ ያቀረቡ ቢሆንም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 337 መሠረት አቤቱታቸው ውድቅ ተደርጓል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ ይዘትም፡- አንድ ንብረት ለፍርድ አፈጻጸም ተብሎ ለሐራጅ ሲቀርብ መነሻ ዋጋው ወቅታዊ የንብረቱ ዋጋ መሆን ይኖርበታል፤ ወቅታዊ የገበያ ግምቱንም በትራንስፖርት ቢሮ በሚገኝ ባለሙያ ማስገመት ይገባል፤ የሽራ ከፍተኛ ፍ/ቤት ይህን የባለሙያ ግምት ሳያገኝ መኪናው ወደ ሐገር ውስጥ ሲገባ ለግብር አከፋፈል ተብሎ በኢትዮጵያ ገቢዎች እና ጉምሩክ ባለስልጣን የተቀመጠውን ግምት በመነሻነት መውሰዱ ተጫራች እንዳይቀርብ ከማድረጉም በተጨማሪ ከአፈጻጸም ሕግ ድንጋጌዎች ጋር የሚጻጸር ነው፤ ንብረቱ ለሁለተኛ ጨረታ ቀርቦ ገዢ ከታጣ የፍርድ ባለሙሉት ንብረቱን እንዲረከብ ተደርጎ ፍርዱ በሙሉ ወይም በከፊል እንደተፈጸመ ይቆጠራል እንጂ የፍርድ ባለሙሉት ገዢ ያጣውን ንብረት ከግምቱ በላይ ለፍርድ ባለዕዳው ገንዘብ በመመለስ የፍርድ ባለዕዳው ያለአግባብ እንዲበለጽግ የሚደረግበት የሕግ አግባብ የለም፤ በመሆኑም የበታች ፍ/ቤቶች የሰጡት ትዕዛዝ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ በዚህ ችሎት መታየት ያለበት ሆኖ ስለተገኘ ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎ ግራቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። እኛም የግራቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ፡-

1. አመልካች ከጨረታው ቀን በኋላ ያቀረቡት የመኪና ግምት መቃወሚያ ተገቢ ነው? ወይስ አይደለም?
2. የአፈጻጸም ችሎቱ በሁለተኛው ጨረታ ተጫራች ስላልቀረበ አመልካች በመኪናዎ ግምት እና ለአመልካች ሊከፈል በሚገባው የገንዘብ መጠን መካከል ያለውን ልዩነት ከፍለው መኪናዎን ሊረከቡ ይገባል በማለት የሰጠው ትዕዛዝ ተገቢ ነው? ወይስ አይደለም? የሚሉ ጭብጦችን በመያዝ እንደሚከተለው መርምረንዋል።

የመጀመሪያውን ጭብጥ በተመለከተ

አመልካች ለሐራጅ የቀረበችው መኪና ዋጋ ወቅታዊ የገበያ ዋጋ አይደለም፤ መኪናው ሐገር ውስጥ ሲገባ ለግብር አከፋፈል ተብሎ በኢትዮጵያ ገቢዎች እና ጉምሩክ ባለስልጣን የተቀመጠለትን ግምት በመገኘት መወሰዱ ተጫራች እንዳይቀርብ ከማድረጉም በተጨማሪ ከአፈጻጸም ሕግ ድንጋጌዎች ጋር የሚቃረን ነው በማለት የሚከራከሩ ቢሆንም የመኪናውን ግምት በተመለከተ መኪናው ጨረታ ከመውጣቱ በፊት የተቃወሙ ለመሆኑ የክርክሩ ሒደት አያሳይም።

በፍርድ አፈጻጸም ጉዳይ ማናቸውም ንብረት በሐራጅ እንዲሸጥ በሚወሰንበት ጊዜ የሚሸጠው ንብረት ከትክክለኛው የዋጋ ግምት አላግባብ ከፍ ወይም ዝቅ ተደርጎ እንዳይገመት ለማድረግ እና በንብረቱ ግምት ምክንያት በፍርድ ባለገንዘቡም ሆነ በፍርድ ባለዕዳው ላይ ሊደርስ የሚችለውን ጉዳት መከላከል እንዲቻል ፍርድ ቤቱ የሐራጁን ሥርዓት አፈጻጸም ለሕዝብ ማስታወቅ እንዳለበት፤ የሚሸጠው ንብረት ዓይነት እና ግምት በሐራጅ ሽያጭ ማስታወቂያው ውስጥ ከሚገለጹት ነገሮች ውስጥ አንዱ እንደሆነ ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 423/1 እና 2 ድንጋጌ መገንዘብ ይቻላል። አመልካች የመኪናው ግምት ተጋኗል የሚሉ ከሆነ የጨረታው ቀን ከመድረሱ በፊት የጨረታውን ትዕዛዝ ለሰጠው ፍ/ቤት ግምቱ ተጋኗል በማለት መቃወሚያ ማቅረብ ይኖርባቸዋል።

አመልካች የጨረታው ቀን ከመድረሱ በፊት ግምቱ ተጋኗል በማለት ያቀረቡት መቃወሚያ ሳይኖር በጨረታው ቀን በቀረበው ግምት መሠረት ተጫራች ስላልቀረበ አስቀድሞ የተያዘው ግምት የገበያን ዋጋ መሠረት አላደረገም በማለት የሚያቀርቡት ክርክር ተገቢ አይደለም።

ሁለተኛውን ጭብጥ በተመለከተ

የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 428/2 በሁለተኛው የጨረታ ማስታወቂያ በተወሰነው ቀን ተጫራች ያልቀረበ እንደሆነ ማናቸውም ተቃራኒ ድንጋጌ ቢኖርም እንኳን ለጨረታ የቀረበውን ንብረት የፍርድ ባለገንዘቡ ተረክቦ እንዲይዝ ትዕዛዝ ሊሰጥ እንደሚችል፤ ይህም በሆነ ጊዜ ፍርዱ በሙሉ ወይም በከፊል እንደተፈጸመ እንደሚቆጠር ይደነግጋል። ከድንጋጌው ይዘት መገንዘብ የሚቻለው የፍርድ ባለገንዘቡ ለጨረታ የቀረበውን ንብረት እንዲረከብ ትዕዛዝ ሊሰጥ የሚችለው የፍርድ ባለገንዘቡ

ንብረቱን ለመረከብ ፈቃደኛ ከሆነ እንጂ ከፈቃዱ ውጪ ንብረቱን እንዲረከብ የማይደረግ መሆኑን ነው። የፍርድ ባለመብት ንብረቱን ለመረከብ ፍቃደኛ ከሆነ ምላሽ ሊሰጠው የሚገባው ቁልፍ ነጥብ ለጨረታ የቀረበው ንብረት ግምት ለፍርድ ባለገንዘቡ ሊከፈለው ከሚገባው የገንዘብ መጠን የሚበልጥ ከሆነ የፍርድ ባለመብት ልዩነቱን የመክፈል ሀላፊነት አለበት? ወይስ የለበትም? የሚለው ነው።

በተያዘው ጉዳይ ለጨረታ የቀረበችው መኪና ግምት ብር 731,426.05 / ሠባት መቶ ሠላሳ አንድ ሺህ አራት መቶ ሐያ ሥድስት ብር ከዜሮ አምሥት ሣንቲም / በመሆኑ እና ለአመልካች ሊከፈል የሚገባ አጠቃላይ የገንዘብ መጠን ብር 446,098.57 / አራት መቶ አርባ ሥድሥት ሺህ ዘጠና ሥምንት ብር ከሐምሳ ሠባት ሣንቲም / በመሆኑ ለጨረታ በቀረበችው መኪና ዋጋ ግምት እና ለአመልካች ሊከፈል የሚገባው የገንዘብ መጠን መካከል የብር 285,327.48 / ሁለት መቶ ሠማንያ አምሥት ሺህ ሦስት መቶ ሐያ ሠባት ብር ከአርባ ሥምንት ሣንቲም / ልዩነት አለ።

ከላይ በአንደኛው ጭብጥ እንደተገለጸው ንብረት በሐራጅ እንዲሸጥ በሚወሰንበት ጊዜ የሚሸጠው ንብረት ከትክክለኛው የዋጋ ግምት አላግባብ ከፍ ወይም ዝቅ ተደርጎ እንዳይገመት ለማድረግ እና በንብረቱ ግምት ምክንያት በፍርድ ባለገንዘቡም ሆነ በፍርድ ባለዕዳው ላይ ሊደርስ የሚችለውን ጉዳት መከላከል እንዲቻል የሚሸጠው ንብረት ዓይነት እና ግምት በሐራጅ ሽያጭ ማስታወቂያው ውስጥ የሚገለጽ በመሆኑ እና አመልካች የጨረታው ቀን ከመድረሱ በፊት ግምቱን በሚመለከት ያቀረቡት መቃወሚያ የሌለ በመሆኑ አስቀድሞ የቀረበውን የዋጋ ግምት እንደተቀበሉት ግምት የሚወሰድበት ነው።

አመልካች ለጨረታ የቀረበውን የመኪናዋን ዋጋ ግምት ከጨረታው ቀን በፊት ባልተቃወሙበት ሁኔታ በሁለተኛው ጨረታ ተጫራች ስላልቀረበ ተጠሪ ለአመልካች ሊከፍለው በሚገባው የገንዘብ መጠን ልክ መኪናዋን ልረከብ ይገባል በማለት የሚያቀርቡት ክርክር ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 423 እና 428 ድንጋጌዎች ዓላማ ውጪ በመሆኑ በዚህ አግባብ ያቀረቡት ክርክር ተቀባይነት የለውም።

የክልሉ ፍ/ቤቶች በሁለተኛው ጨረታ ተጫራች ስላልቀረበ በመኪናዋ ዋጋ እና ለአመልካች ሊከፈለው በሚገባ የገንዘብ መጠን መካከል ያለውን ልዩነት አመልካች ሊከፍሉ ይገባል በማለት የደረሱበት መደምደሚያ ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 423 እና 428 ድንጋጌዎች ዓላማ አኳያ ተቀባይነት ያለው ቢሆንም በሁለተኛው ጨረታ ተጫራች ባለመቅረቡ ምክንያት የፍርድ ባለመብቱ ለጨረታ የቀረበውን ንብረት እንዲረከቡ ትዕዛዝ ሊሰጥ የሚችለው የፍርድ ባለመብቱ ለጨረታ በቀረበው የገንዘብ መጠን መሠረት ንብረቱን ለመረከብ ፈቃደኛ መሆኑ በቅድሚያ ከተረጋገጠ በኋላ ነው። የክልሉ ፍ/ቤቶች አመልካች ንብረቱን ለጨረታ በቀረበው የገንዘብ መጠን መሠረት ለመረከብ ፈቃደኛ መሆናቸውን በቅድሚያ ሳይረጋገጡ አመልካች በመኪናዋ ዋጋ እና ለአመልካች ሊከፈል

በሚገባው የገንዘብ መጠን መካከል ያለውን ልዩነት ከፍለው መኪናዎን ይረከቡ በማለት የሰጠው ትዕዛዝ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 428/2 ድንጋጌን ያላገናዘበ እና መሠረታዊ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. በትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት በሽሬ እንዳስላሴ ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 20344 ሕዳር 09 ቀን 2008 ዓ.ም ተሰጥቶ፤ በክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 81864 የካቲት 30 ቀን 2008 ዓ.ም በትዕዛዝ የጸናው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1 መሠረት ተሻሽሏል።
2. የክልሉ ፍ/ቤቶች አመልካች ለጨረታ በቀረበው የዋጋ መጠን እና ሊከፈላቸው በሚገባው የገንዘብ መጠን መካከል ያለውን ልዩነት ከፍለው መኪናዎን ለመረከብ ፈቃደኛ መሆናቸውን በቅድሚያ ሳያረጋግጡ አመልካች ልዩነቱን ከፍለው መኪናዎን እንዲረከቡ በማለት የሰጡት ውሳኔ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 428/2 ድንጋጌን ያላገናዘበ ነው ብለናል።
3. በሁለተኛው ጨረታ ተጫራች ባለመቅረቡ ምክንያት አመልካች ለጨረታ በቀረበው የዋጋ መጠን እና ሊከፈላቸው በሚገባው የገንዘብ መጠን መካከል ያለውን ልዩነት ከፍለው መኪናዎን እንዲረከቡ ሊገደዱ አይገባም በማለት ወስነናል።
4. የሽሬ እንዳስላሴ ከፍተኛ ፍ/ቤት አመልካች በጨረታ መነሻ ዋጋ ተሽከርካሪውን ለመረከብ ፈቃደኛ ባለመሆናቸው አፈጻጸሙ በፍርድ ባለዕዳው ሌላ ንብረት ላይ እንዲቀጥል በማድረግ ወይም ለጨረታ በቀረበው ተሽከርካሪ ላይ አፈጻጸሙ የሚቀጥልበት አግባብ ካለም ተገቢውን በመፈጸም አፈጻጸሙን እንዲቀጥል ጉዳዩ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 343/1 መሠረት ጉዳዩ ተመልሶለታል።
5. በዚህ ፍ/ቤት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪ ግራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ።
6. ሚያዝያ 19 ቀን 2009 ዓ.ም በመዝገቡ የተሠጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ። መዝገቡ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ፍ

አምራዊ ንብረት